

تکالیف قانونی در سازمان‌ها (مالیات)

زهره زحمت‌کش
کارشناسی ارشد حسابداری، مدیر مالی سازمان نظام مهندسی ساختمان
تهران، مشاور رسمی مالیاتی و کارشناس رسمی دادگستری مالیاتی
kh92.unipardisqom@gmail.com

۱- چکیده

هدف از تدوین این نوشتار واکاوی چالش‌های اجرای قوانین و مقررات مالیاتی در سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان می‌باشد، که می‌توان آن را به دو دسته وظایف و تکالیف مالیاتی سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان و وظایف و تکالیف مالیاتی اعضای حقیقی و حقوقی گروه‌بندی کرد که در این مقاله به چالش‌ها و تکالیف سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان پرداخته می‌شود.

۲- مقدمه

با تغییرات و تحولات روز به روز بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مالیاتی و افزایش چشمگیر درآمد مالیاتی در قانون بودجه کشوری، باید ببینیم مالیات، معمار آینده کشور است و اگر مالیات را نه فقط یک اهرم مالی در سیاست‌های اقتصادی دولت‌ها، بلکه نبض تپنده شریان‌های توسعه در کشور بدانیم و همچنین اگر قبول کنیم از ایجاد تعادل در توزیع ثروت گرفته تا تأمین بودجه پروژه‌های زیرساختی، از مبارزه با فساد اقتصادی تا تشویق سرمایه‌گذاری‌های نوآورانه، همه و همه در گرو یک نظام مالیاتی کارآمد و هوشمند است؛ فهم درست از این قوانین برای محاسبه صحیح مالیات، تهیه اظهارنامه به موقع و پیشگیری از پرداخت جریمه حیاتی است. قوانین مالیاتی جدید دارای پیچیدگی‌های خاص خود هستند و با مطالعه دقیق و بروز این قوانین، می‌توان از حقوق خود آگاه و از بروز مشکلات مالیاتی پیشگیری کرد.

با توجه به سیاست‌های بودجه‌های دولت و تقویت منابع درآمدی پایدارتر نسبت به درآمدهای نفتی از جمله مالیات، سال ۱۴۰۴ و سال‌های پیش‌رو، سالی پرچالش و پرکار را برای مدیران مالی و حسابداران رقم می‌زند.

۳- چالش‌ها و تکالیف قانونی مالیات در سازمان‌ها

نظام مالیاتی با توسعه سیستم‌های نظارتی پیشرفته برای رصد تراکنش‌های بانکی، هدفمندسازی معافیت‌ها و کاهش بخشودگی‌ها، استفاده از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی و تحلیل داده‌ها برای بهبود فرایندهای مالیات‌ستانی و تشخیص خودکار حسابرسی و رسیدگی مالیات‌ها و قطعی نمودن اوراق مالیاتی در مسیر هوشمندسازی است و به نوعی پیوستگی مالیات و فناوری اطلاعات یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر گردیده است.

از جمله تکالیف مالیاتی که در سال‌های اخیر با هوشمندسازی نظام مالیاتی ایجاد گردیده:

- قانون سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاهی و محاسبات اتوماتیک اظهارنامه مالیات برارزش افزوده
- الکترونیکی شدن فرایند پلمپ دفاتر قانونی
- طراحی و پیاده‌سازی سامانه دفاتر تجاری الکترونیکی
- طراحی و پیاده‌سازی محاسبه الکترونیکی و آنلاین مالیات حقوق

در ادامه به توضیحات مختصری از هر یک موارد فوق و چالش‌های مرتبط در اجرای آن‌ها در سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان می‌پردازیم.

۱-۳- قانون سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاهی و محاسبات اتوماتیک اظهارنامه مالیات برارزش افزوده

اجرای قانون سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاهی از تاریخ ۱۴۰۲/۱۰/۰۱ برای مؤدیان

حقوقی و بخشی از مؤدیان حقیقی الزامی گردیده است.

چالش‌های اساسی سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان در اجرای این قانون موارد زیر بود:

- یکی از چالش‌ها عدم تطابق شناسه‌های عمومی خدمت ساختمان به دلیل عدم شناخت صحیح سازمان امور مالیاتی با نوع فعالیت و درآمدهای سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان بود که در مرحله اخذ شناسه اختصاصی خدمت نیز با مشکل مشمولیت یا معافیت مالیات بر ارزش افزوده در خصوص درآمدهای سازمان مواجه هستیم.

متأسفانه سازمان امور مالیاتی در رسیدگی‌های مالیات بر ارزش افزوده، رفتارهای متفاوتی در سازمان‌های نظام مهندسی ساختمان داشته است.

چالش دیگر در خصوص چگونگی ارسال صورتحساب در خصوص درآمدهای سازمان‌ها بود که با بخشنامه شماره ۷۸۷۶۱/۲۱۰/د مورخ ۱۴۰۲/۱۱/۱۱ درآمدهای اجاره اموال غیرمنقول، سود سپرده بانکی، حق عضویت و کمک‌های بلاعوض از مصادیق عدم الزام به صدور صورتحساب الکترونیکی و ثبت در سامانه مؤدیان اعلام گردید.

حال آنکه درآمد درصدی از حق الزحمه دریافتی از اعضا و درآمد آموزش در سازمان‌ها رفع تکلیف نگردید و با اخذ شناسه اختصاصی در هر مورد را مشمول مالیات برارزش افزوده اعلام می‌کرد.

برخی از سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان درآمد درصدی از حق الزحمه دریافتی از اعضا را به عنوان حق عضویت و برخی به عنوان کمک اعضا در دفاتر شناسایی کرده و اقدامی برای صدور و ارسال صورتحساب انجام ندادند.

سؤالی که در اینجا مطرح است، در صورت مشمولیت مالیات برارزش افزوده و لزوم صدور صورتحساب الکترونیکی برای درآمد مزبور،

جدول ۱- مراحل حل اختلاف مالیاتی در ایران بر اساس نوع رسیدگی

فرایند اعتراض	مراحل دادرسی	مبنای قانونی	نوع رسیدگی	مهلت اعتراض
درون سازمانی	مسئول یا مسئولان مربوطه	ماده ۲۳۸ ق.م.م	ماهوی	۳۰ روز از ابلاغ برگ تشخیص
درون سازمانی	هیئت حل اختلاف بدوی	ماده ۲۴۴ ق.م.م	ماهوی	در صورت عدم توافق در مرحله ۲۳۸ احاله به هیئت بدوی می شود
درون سازمانی	هیئت حل اختلاف تجدید نظر	ماده ۲۴۷ ق.م.م	ماهوی	طرف ۲۰ روز از ابلاغ رأی هیئت بدوی
درون سازمانی	شورای عالی مالیاتی	ماده ۲۵۱ ق.م.م	شکلی	طرف دوماه از ابلاغ رأی هیئت تجدید نظر
برون سازمانی	هیئت ماده ۲۵۱ مکرر ق.م.م	ماده ۲۵۱ مکرر ق.م.م	ماهوی	فاقد مهلت
برون سازمانی	دیوان عدالت اداری	ماده ۱۷۳ قانون اساسی	شکلی و در موارد خاص ماهوی	طرف ۳ ماه از تاریخ ابلاغ رأی های هیئت حل اختلاف مالیاتی

۳-۲- الکترونیکی شدن فرایند پلمپ دفاتر قانونی

در راستای اجرای مفاد بند (ج) ماده (۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر حذف پلمپ فیزیکی دفاتر تجاری و ثبت دفاتر به صورت الکترونیکی و نامه های معاونت فناوری های مالیاتی سازمان امور مالیاتی کشور به شماره های ۱۸۹۲۸۹/۲۷۰-د - ۴۷۷۸۷/۲۷۰-د و ۲۷۱/۲۰۰۵۶-ص لازم به ثبت اظهارنامه پلمپ دفاتر در سامانه اداره کل ثبت شرکت ها و امضای الکترونیکی و پذیرش نهایی آن در سامانه تا قبل از پایان سال مالی می باشد.

طبق تبصره ماده ۴ آئین نامه پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی، انجام این فرایند نیاز به طرح و مصوبه در هیئت مدیره ها نداشته و طبق قانون می بایست ظرف ۲۴ ساعت تغییرات اعضای هیئت مدیره در پایگاه مزبور انجام پذیرد. از آنجایی که هنوز بستر مناسب برای اصلاح و تغییرات اطلاعات هویتی به صورت سیستمی نمی باشد، لذا طبق ماده ۲۲ آئین نامه پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی، بالاترین مقام هر ارگانی باید اطلاعات هویتی را تأیید و طی نامه به پایگاه اطلاعات اشخاص حقوقی اعلام نماید تا فرایند تغییرات انجام و پس از آن پروسه های قانونی از جمله پلمپ دفاتر و امورات بانکی و غیره انجام پذیرد.

لذا جهت انجام فرایند مزبور سازمان های نظام مهندسی ساختمان به دلیل عدم ثبت در سامانه ثبت اسناد و املاک کشور و عدم آگاهی برخی از پرسنل مالی به چگونگی اجرای آن و یا جزیره ای بودن اقدامات در برخی واحدهای سازمان (توسط واحدهای حقوقی و یا واحدهای مالی) منجر به ایجاد چالش گردید.

متأسفانه سازمان امور مالیاتی در رسیدگی های مالیات بر ارزش افزوده، رفتارهای متفاوتی در سازمان های نظام مهندسی ساختمان داشته و دیوان عدالت اداری نیز رأی های متفاوتی در این زمینه صادر نموده است که پیشنهاد می گردد این معضل از طریق مشاوران مالیاتی حاذق و آشنا به قوانین مالیاتی و قوانین مرتبط با سازمان های نظام مهندسی ساختمان پیگیری و در کلیه سازمان ها وحدت رویه ایجاد گردد.

از دیگر معضلات در سازمان ها، عدم آگاهی مالکان حقوقی نسبت به واسطه بودن سازمان ها بین مالک و ناظر می باشد، که به دلیل واریز کلیه وجه به حساب سازمان های نظام مهندسی ساختمان، نسبت به صدور اطلاعات در سامانه معاملات فصلی به نام سازمان های مهندسی به جای ناظران می باشد و همچنین عدم اطلاع اعضای حقوقی از قوانین سامانه مؤدیان و صدور صورت حساب الکترونیکی در سامانه مؤدیان به نام سازمان های نظام مهندسی ساختمان می باشد. در خصوص درآمد آموزش نیز طبق آئین نامه اجرایی جزء (۱۴) بند (ب) ماده (۹) قانون مالیات بر ارزش افزوده، ارائه خدمات پژوهشی (تحقیقاتی و فناوری) و آموزشی توسط مؤسسات و اشخاص دارای مجوز از مراجع ذیصلاح قانونی (وزارت راه و شهرسازی در نظام مهندسی ها) مشمول معافیت می باشند، ولی در اختصاص شناسه خدمت این درآمد مشمول مالیات بر ارزش افزوده می گردد.

یکی از چالش های موجود، پرداخت حق الزحمه های گروه های تخصصی، حق الجلسات هیئت مدیره و کمیته ها و کمیسیون ها بود.

صورت حساب به نام عضو سازمان که درصد مزبور از حق الزحمه آن کسر گردیده باید صادر گردد یا مالک؟ سؤال دیگر اینکه مالیات بر ارزش افزوده از عضو سازمان اخذ گردد یا مالک؟

در صورتی که طبق ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده و ماده ۲ قانون دائمی، شمول مقررات قانون مالیات بر ارزش افزوده صرفاً برای عرضه کالا و ارائه خدمات می باشد و وجوه دریافتی سازمان از اعضا در قبال ارائه خدمت مشخص و عرضه کالا نبوده و صرفاً به موجب قانون برای تأمین هزینه های سازمان می باشد و بر اساس تبصره ماده ۹ قانون دائمی مالیات بر ارزش افزوده، در مواردی که دریافت وجه توسط یک مؤدی مستند به فروش کالا یا ارائه خدمت نیست، مانند دریافت هر گونه خسارت، درآمدهای حاصل از تسعیر دارایی های ارزی، انواع سود، انواع جریمه (مادامی که بخشی از بهای کالا و خدمات تلقی نگردد)، آورده نقدی یا غیر نقدی به عنوان سرمایه و انواع کمک های دولتی، عرضه خدمت محسوب نمی شود و مأخذ محاسبه مالیات و عوارض نمی باشد و از آنجایی که نظام حاکم بر مالیات بر ارزش افزوده ایران از روش تفریغی غیرمستقیم (صورت حسابی) تبعیت می نماید و در صورتی که امکان صدور صورت حساب باشد، امکان وصول مالیات بر ارزش افزوده فراهم خواهد بود، در صورتی که برای دریافت وجوه مذکور، صدور صورت حساب موضوعیت نداشته و با فرض صدور صورت حساب امکان درج ارائه خدمات و عرضه کالا وجود ندارد (فاقد ماخذ می باشد).

بخشش می‌گردد.
۳-۵-۲- حقوق مؤدیان در ارتباط با مراجع حل اختلاف مالیاتی

- حق اعتراض
- حق تعیین وکیل
- حق دسترسی به اطلاعات و

هدف از تدوین این نوشتار واکاوی چالش‌های اجرای قوانین و مقررات مالیاتی در سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان می‌باشد.

اعمال یک معافیت برای هر کد ملی و تجمیع درآمدهای آن‌ها، موجب محاسبه مالیات‌های سنگین و در پی‌داشتن اعتراضات گسترده با توجه به عدم آگاهی آن‌ها به قوانین بوده و تصور کسر ۱۰ درصدی از حق‌الزحمه‌ی

آن‌ها طبق تبصره یک ماده ۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم، می‌گردید.

دیگر چالش آنکه به دلیل عدم تفکیک شماره حساب‌های تجاری در ثبت نام الکترونیک مالیاتی و شماره حساب اعلامی به واحدهای مالی سازمان‌ها جهت واریز حق‌الزحمه‌ها و حق‌الجلسات، موجب تحمیل مالیات مضاعف در رسیدگی‌های مالیات بر عملکرد و تبصره ماده ۱۰۰ می‌گردید.

۳-۵-۳- حقوق مؤدیان در ارتباط با مراجع حل اختلاف مالیاتی

مؤدیان مالیاتی مکلف به پرداخت مالیات در چهارچوب قوانین و مقررات هستند و پرداخت مالیات امر اجباری است، بنابراین دادرسی مالیاتی تضمین‌کننده اجرای صحیح قوانین و مقررات مالیاتی بوده و تأمین‌کننده امنیت مالیاتی برای مؤدیان می‌باشد.

۳-۵-۱- حقوق مالیاتی شامل قوانین شکلی و ماهوی می‌باشد و اهم اختلافات مؤدیان با ادارات امور مالیاتی در تشخیص مالیات، موارد زیر می‌باشد:

- هزینه‌های غیر قابل قبول مالیاتی و برگشتی: در سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان اهم هزینه‌های برگشتی شامل هزینه‌های رفاهی اعضا و قدردانی و هدایا می‌باشد.
- معافیت‌های مالیاتی: در اکثر رسیدگی‌های مالیاتی، با توجه به عدم آگاهی حسابرس مالیاتی به قوانین نظام‌مهندسی و یا عدم آگاهی مدیر مالی یا حسابدار به قوانین مالیاتی، ممکن است معافیت بند (ی) و تبصره ۱ ماده ۱۳۹ ق.م.م. برای سازمان‌ها لحاظ نگردد که نیازمند دانش مالیاتی و فن مذاکره می‌باشد.
- مغایرت اطلاعات: یکی دیگر از چالش‌ها در رسیدگی‌های مالیاتی، اطلاعات واصله به سازمان امور مالیاتی در قالب تراکنش‌های بانکی، صورت معاملات فصلی و سامانه مؤدیان می‌باشد که در صورتی که با دفاتر و اسناد موجود در سازمان نظام‌مهندسی ساختمان مغایرت داشته باشد، منجر به شناسایی کتمان درآمد و جرائم غیر قابل

۳-۳- طراحی و پیاده‌سازی سامانه دفاتر تجاری الکترونیک

در راستای اجرای مفاد بند ۴ ماده ۴ قانون برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران، سازمان امور مالیاتی کشور اقدام به طراحی و پیاده‌سازی سامانه دفاتر تجاری الکترونیک نموده است که اطلاعات پلمپ الکترونیک دفاتر به صورت برخط از سازمان ثبت اسناد و املاک کشور دریافت می‌گردد و مؤدیان باید نسبت به بارگذاری اطلاعات اصلی و نهایی از تاریخ ۱۴۰۴/۰۲/۱۸ اقدام نمایند.

یکی از چالش‌های اجرای این قانون، عدم امکان تغییرات در اسناد حسابداری و به‌روز بودن ثبت اطلاعات در سامانه‌های مالی می‌باشد، که برخی از سازمان‌ها در ثبت اسناد درآمدی و پرداخت حق‌الزحمه با شرکت‌های نرم‌افزاری قرارداد منعقد و بعضاً برخی از این شرکت‌ها به دلیل کمبود پرسنل و عدم آگاهی آن‌ها به قوانین مالیاتی و استانداردهای حسابداری و ضعف در پشتیبانی نرم‌افزار، واحدهای مالی سازمان‌ها را با بحران و معضلات گوناگون روبه‌رو می‌نمایند.

چالش دیگر آنکه در برخی از سازمان‌ها، خزانه‌داران غیر موظف بوده و ساعت‌های محدودی در سازمان‌ها جهت امضای اسناد و چک‌های صادره حضور دارند، و این امر منجر به بلاتکلیف ماندن اسناد حسابداری و قطعی نشدن آن‌ها علی‌الخصوص در پایان فصل و شروع فصل بعدی دارد.

۳-۴- طراحی و پیاده‌سازی محاسبه الکترونیک و آنلاین مالیات حقوق

به استناد مفاد بند (ث) تبصره ۱۵ قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور و بند (ز) تبصره ۱۴ قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور، نرخ مالیات بر مجموع درآمد اشخاص حقیقی اعم از مستمر یا غیر مستمر در بخش دولتی یا غیردولتی از کارفرمای اصلی یا غیراصلی پس از کسر بخشودگی، معافیت و سایر مشوق‌های مقرر در قانون مالیات‌های مستقیم با نرخ پلکانی از ۱۰ درصد تا ۳۰ درصد مشمول مالیات می‌گردید که مؤدی موظف به ارسال اطلاعات در سامانه حقوق و کسر مالیات طبق محاسبات سامانه سازمان امور مالیاتی بود.

یکی از چالش‌های موجود در سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان، پرداخت حق‌الزحمه‌های گروه‌های تخصصی، حق‌الجلسات هیئت‌مدیره و کمیته‌ها و کمیسیون‌ها بود که برخی از آن‌ها شاغل در مراکز دیگر بوده و با ارسال اطلاعات آن‌ها در سامانه حقوق مالیاتی توسط سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان، به دلیل

اسناد و مدارک پرونده مالیاتی

- حق استماع توضیحات یا حق دفاع
- حق پژوهش یا تجدید نظر خواهی
- حق فرجام خواهی
- حق مراجعه به مراجع فوق‌العاده
- حق انتخاب مرجع بند ۳ ماده ۲۴۴ ق.م.م.

۳-۵-۳- مراحل حل اختلاف مالیاتی در ایران بر اساس نوع رسیدگی (جدول ۱)

۶- جمع‌بندی

قوانین مالیاتی جدید ممکن است پیچیده‌تر از قوانین قدیمی باشند و نیاز به دانش و تخصص بیشتری برای تفسیر و اجرا داشته باشند. این پیچیدگی‌ها و جابه‌جا کردن مواعد قانونی توسط سازمان مالیاتی و ابلاغ بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های متعدد، می‌تواند منجر به گیجی مؤدیان، افزایش دیون و جریمه‌های مالیاتی گردد.

باید برنامه‌های آموزشی گسترده‌ای برای آشنایی اعضای هیئت‌مدیره و پرسنل مالی سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان، با قوانین تازه طراحی و اجرا شود و همچنین از شرکت‌های نرم‌افزاری با کادر متخصص و آشنا به قوانین مالیاتی و استانداردهای حسابداری برای سیستمی کردن و توسعه فعالیت‌ها در واحد مالی اقدام گردد.

همچنین استفاده از مشاوران رسمی مالیاتی می‌تواند سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان را در اجرای صحیح و به‌موقع قوانین مالیاتی یاری رساند.

۷- مراجع

[۱] قانون مالیات‌های مستقیم
[۲] قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان
[۳] قانون دائمی مالیات و ارزش افزوده